

prihajajo tako imenovane poletne bolezni: vranični prisad, gnila mrzlica, driska, griža, vnetje možganov, katere bolezni se rade na hudo obrnejo. Da trajna letnja vročina ne škoduje živini, treba je proti njej posebno varovati prežvekovalce in prasiče. Zato naj se živali ob vročih dneh le zjutraj zgodaj in zvečer pozno gonijo na pašo. Za čisto in hladno pitno vodo v hlevu in na paši je tudi treba zadostno skrbeti. Poklada naj se lahko prebavna sočna krma, nikakor pa ne težko prebavna živila in taka, ki gredo močno v kri. Koristno in zdravo je dajati živini kislaste pijače, zlasti delavnim živalim; najboljša je voda, če se jej prilije nekaj dobrega jesiba. — Pazi, če kako živinče ne prebavlja slabo. Če gre od kake živali le malo ali pa suho blato, morda celo pomešano z žmuklji sluzi in krvi, pošlji takoj po živinskega zdravnika. — Soparni, vroči hlevi so jako nezdravi, pa tudi po noči hlev dobro prezračuj; gno spravi vsak dan iz njega in večkrat poškropi po njem z mrzlo vodo. Vsekakor pa za sredi poletja prihrani nekaj krme, da živina ne bode stradala, kar je vzrok mnogim boleznim.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

130.

Žena dobrotnica.

Velika je naloga žene v obitelji, ali to še ni vse, česar položaj žene v društvenem življenju zahteva. Tudi zunaj obitelji čakajo žene naloge, katere more samo ona na občno korist in srečo vršiti. V obitelji dela žena za sebe in za svojce, delovanje njeno zunaj tega kroga je namenjeno drugim, kateri trebajo njene pomoči, vzladi ubogim ženam in deci.

Življenje in odnošaji njegovi so se bitno premenili. Te premembe niso zožile, temveč še razmaknile delokrog ženi. Nekdaj je soproga graščakova vodila domače gospodinstvo pa tudi k kmeticam svoje oblasti je hodila gledat, kako gospodinijo. Ona jih je učila, kazala jim in pomagala. Dokler je bil kmet tlačan graščakov, to je dokler je moral po več ali manj dni v letu graščaku zastonj delati, in gotov del svojih pridelkov v grad voziti, takrat je svetovala vlastna korist graščaku, da nadzoruje gospodarstvo svojega podložnika, da ga varuje propasti, kajti tako je varoval tudi sam sebe. S soprogom vred je pazila tudi graščakinja na tlačanovo hišo in gospodinstvo, kajti je bila prepričana, da neke dolžnosti le njej gredo in jih ona mora prevzeti.

Dandanes ni več takih odnošajev. Kmet je sam svoj gospodar, ni mu treba nikomur zastonj delati. In to je gotovo pravično. Ali stem ni pretrgana vsaka zveza med njima, graščaka in kmeta vežejo tudi sedaj še ve-

liki skupni interesi, ne takošni, kakoršni popreje, ali vsekako vrlo znameniti. Graščak in kmet sta poljedelca. Štedljivo, gospodarsko, marljivo in imovito kmetstvo je koristno tudi graščaku, kakor mu je z druge strani škodljivo zapravljivo, leno in siromašno kmetstvo. Graščak kot laobražen človek in boljši gospodar bi moral kmeta odvracati od zla in dajati mu dobrih svetov. Graščak naj bi pomnil vselej, da on in kmet sta prevažen faktor v gospodarstvu. In graščakinja bi si nabrala nevenljivih zaslug za kmetstvo, ako bi pregledavala, kaj in kako delajo kmetice, kako gospodinijo, da jih potem primerno poučava v raznih rečeh. Mnogo gre v zgubo pri kmetскеj hiši radi neznanja, drugo se ne obrne tako koristno, kakor bi se moglo, toraj ne zaleže toliko pri hiši, kolikor bi lahko. Kmetica ne zna tečnih jedi skuhati, izlasti kedar je bolnik pri hiši, takrat je že Bog pomagaj. Kmetca se oblači pisano, navleče nase raznih fabriških cunj in trakov, narodno nošo pa zanemarja. Kakor se ljudstvo na kmetih dandanes oblači, to ni ne za zimo, ne za leto. In kako drago se plačuje ta roba, vzladi ker jej neuko ljudstvo ne vé prave cene! V tem področju se odpira gospojam na kmetih — ne samo graščakinjam — široko polje blagonosnega delovanja. Tu ne gre za podporo siromakom, tu gre za to, da se novci po nepotrebem ne trosijo, da se slaba roba predrago ne kupuje, da se tečne jedi kuhajo, vzladi bolnikom, da se jim lepo postreže, da se vse prav obrača, da se nič ne zavrže, da je snaga pri hiši i. t. d.

Mi Slovenci pa v tem oziru pričakujemo izdatne pomoči od ženskih samostanov. Na Kranjskem imamo uže tri na deželi. Dobro bi bilo, ako bi vse velike fare imele to srečo. Koliko dobrega lahko storé „sestre“ pri ženskej mladini v gore omenjenem zmislju, kedar uže šoli odraste! Torej: „Ne straši se truda, ne straši se dela!“ Saj gré za časni in večni blagor ljubljenege naroda. Obžalujemo pa, da se tudi Kranjice nočejo bolje oprijeti te hvalevredne naloge. Kaj je krivo? Kdor more, naj prigovarja, spodbuja, svetuje, deluje! In šlo bode.

Na Ogrskem, Poljskem in Nemškem se hvalijo, da gospeje na deželi stanujoče razvijajo vrlo živahno delavnost, da so tu in tam prave matere ne samo sirotam in siromakom, temveč so tudi prave učiteljice in svetovalke kmeticam. Če je treba sveta pomoči ali zdravil, kmetica gre v grad in brez strahu potrka na duri gospe baronice ali grofice, in tudi prejme česar išče. Angleške gospe na deželi imajo gotove dneve in ure, oo katerih hodijo k njim žene zakupnikov, delavcev in sploh vse, katere potrebujejo njene pomoči. Tako nastajajo dobri odnošaji med graščaki in kmeti, in to tem bolje, ker se oslanjajo na dobro voljo in na prepričanje, da pospešujejo in branijo interese ene in druge stranke. Verujemo, da to ni vselej tako lahek posel. Kmet je preveč nezaupljiv, vzladi ondi, kjer še ni pozabil fevdalnih odnošajev. Pa tudi nekateri graščaki se ne morejo pre-

magati in pozabiti, kar je bilo, ne morejo si izbrisati s spomina stanovskih predsodkov. — Spominjam se z dijaških let nekega „von X.“ pa ne součenca, ki je pri nekej priliki rekel: „Da smo v starih razmerah nasproti kmetu, moral bi N. meni nalogo spisati,“ in pokazal je s prstom kmetskega dijaka. — Komur je mrzka kmetska hiša, nikar ne pričakuj, da ti bode kmet z veseljem v grad zahajal. Ako pa kmetu nasproti stoji tuj graščak, tuj po jeziku, mišljenju in delovanju, tu neče biti harmonije, tu ste dve sili nesoglasni in to nesoglasje je v viharnih časih nevarno.

Pravo rodoljubje se pokazuje v tem, da vsak dela v svojem krogu za obče dobro naroda, za njegov gospodarski, duševni in moralni napredek. Kdor se odtuji narodu in njegovim težnjam, nikar naj ne toži, če ostane osamljen.

Rekli smo uže, da so se bitno premenili odnošaji življenja, in nismo imeli v mislih samo poljedelcev. Drugače je dandanes tudi pri rokodelstvu in industriji, kakor je bilo nekdanj. Kako se tu vse drugače živi! Mislimo si imovitega mojstra v srednej ali prej dobi novega veka, dokler niso veliki kapitali preobrazili to vejo gospodarstva! Mojster je imel po deset in petnajst pomočnikov in učencev. Ta družina je vsak dan posedla okrog njegove mize, stanovala je navadno tudi pod njegovo streho, spadala je tako rekoč v njegovo obitelj, mojster je imel očetovsko oblast nad njó. Morala ga je slušati ne samo pri delu, temveč tudi v verskih in društvenih zadevah. Mojster je gledal, da pomočniki dobro delajo, pošteno živé, da se ne potikajo po slaboglasnih krajih in spolnujejo krščanske dolžnosti. Pa tudi gospa mojsterica je imela polne roke dela. Treba je bilo vsak dan toliko ljudi prehraniti, treba je bilo prati in drugo temu tako. Dela je bilo dovelj vsak dan, tudi ob nedeljah in praznikih.

Podobno se je godilo tudi soprogi trgovčevej, kajti tudi pomočniki njenega moža so živeli večinoma v obiteljskem krogu svojega principala. Taka gospa je manj hodila ali se vozila na izprehode, manjkrat je bilo je videti na oknu, manj se je bavila s čenčami mestnimi, pač pa se je bavila z gospodinstvom in gospodarstvom. Od vsega tega se je malo obdržalo naše dni. Sem ter tje se še zbirajo pomočniki okrog mize svojega mojstra ali trgovca, in v takih hišah ima gospodinja dosta dela, dolžnosti in odgovornosti. Sploh pa so se te razmere večinoma razdrle.

Ozrimo se še na tvorničarje, te moderne graščake in aristokrate. Tvorničar nima pomočnikov, ampak same delavce in delavke, ki jih plačuje na dan, največ na teden. Marsikater trdosrčen tvorničar meni, da je zadostil svojej dolžnosti, ako je delavcu odštél tedenski zaslužek. Zadostil je sicer svojej obvezi, na pogodbi in zakonu osnovanej, ali ima še drugih dolžnostij, katere niso zapisane v zakonih niti vpletene v kako posebno

pogodbo, to so krščanske dolžnosti: „Delaj dobro, in pomagaj trpinu“, to ne velja samo krščanskemu tvorničarju, to velja tudi Judu, ki je uže toliko tvorbie in kar je ž njimi v zvezi nasé potegnil, to je svetsko načelo, rekli bi. V tem pogledu more žena tvorničarjeva posebno blagovito delovati. Delavec ima ženo in deco, on je v kljub vsem strojem vendar še potreben faktor pri podjetju, brez njega ni podjetja, ni bogatstva. Kar bi imela biti graščakinja kmetici, tisto bi morala biti soproga tvorničarjeva ženi in deci delavčevej. Stanje delavčeve družine je zelo žalostno, v boleznih ali nesrečah kar obupno. Srce in roka žene naj popravija, kar so posebni odnošaji napravili zla in nesreče. Tu je dela polne roke. Tvorničarji in njim enaki podjetniki bodo morali izdatno pomagati, marsikaj bode treba premeniti, olajšati, zboljšati, ako hočejo red rešiti in se obvarovati večih katastrof.

Novodobno gospodarstvo pozna razen delavca tudi delavko, kakor smo uže omenili. Ženske te so večinoma samice, ne zato, ker se sploh nečejo omožiti, ker se želé emancipovati. Te ženske v sili in potrebi primejo za šivanko, ali za pletivo, da s trudnim delom zaslužijo skorjico kruha; ali pa iščejo zaslužka kot točajke po gostilnah in kavarnah, kot delavke v raznih fabrikah. Takim ženskam se v obče slabo godí, življenje jim je bitko, vzlasti če nimajo potrebne moralne moči. Služijo malo, ako obolé ali jih zadene druga nesreča, takrat so v največej potrebi. Same so, zapuščene. Kdo naj jim pomore? Ubogej ženski more izdatno pomoči samo ženska. Po večih evropskih mestih, kjer je mnogo raznih delavk, snujejo se gospejske družbe, katere pomagajo, skrbé za službo takim ženskam, ako so jo izgubile, delé pomoč, kedar so v potrebi, in da se poboljšajo, ako so se spozabile.

To je gotovo plemenita naloga, dostojna plemenitosti ženskega srca. Tudi mož ima nalog v področju socialnem, ali so vse drugačne. Kakor v hišnem gospodarstvu delita delo mož in žena, tako si morata tudi v socialnem področju razdeliti svoja opravila. Potreba in korist takega deljenja je dokazana.

Ali hočete plemenitejšé naloge od one, ki jo ima imovita žena in gospa s siromaki, katerem žrtvuje nekaj časa in dohodkov! Taka žena, angelj vsmiljenja, obhodi hiše, pretakne najzanemarnejša stanovanja, da briše solze pomanjkanja, da svetuje, uči, opominja, svari, da skrbi za zanemarjeno deco. Dosti potov siromak ne trpi sam, ž njim trpi tudi žena in strada deca. Nima je s čim obleči, nima je s čim nasititi, ne more jej kupiti šolskih potrebščin. No, kje se ženska srca najpreje najdejo? V deci. Tudi siromaku je dete njegovo ljubo, vanj polaga vso ljubezen in nado. Dokler ima dete očeta in mater, dokler more biti pri njima, bodi pri njima. Blaga, dobrotna žena naj stori zanj, česar oče in mati ne moreta. Verujete, dobro seme, ki se tu poseje, obrodití

hoče bujen plod. Morda vam dete ne bode moglo, ali ne bode znalo zahvaliti, morda bode celo nevhvaležno, kar se prav rado zgodi, ali zahvaliti se vam hoče društvo, kateremu ste pomogli odgojiti dobrih, zanesljivih članov.

S tem pa žena še ni ovršila svojega posla. Koliko ostane sirot brez očeta in matere! Komu pristojna boljše kakor ženi, da poskrbi za take sirote, da rešuje ljudi in odgaja človeštvu koristne člane? Tudi moška roka bi mogla kaj storiti, pomoči, ali v čem in kako? Da pomoli par krajcarjev za kruh, ali kaj drugega. In kaj potem? Žena je tu na pravem mestu, ona ima mehko srce, z gorko ljubeznijo skrbi za sirotice, ljubezen njena jih spremlja, dokler ne porastejo in se morejo same prehraniti. Žena more z malimi groši več doseči, kot trdi možak z goldinarji. Tudi prosjaki po kmetih poprašujejo navadno le po gospodinji, ne po gospodarju.

Politične stvari.

Kaj pravi kraljica Natalija?

Sedaj, ko vse preži na to, kako se bode razmotala hudo zmedena štrena na Srbskim, poklada se gotovo velika važnost temu, kar o tem govori naj bolj vdeležena oseba, kraljica Natalija, mati vladajočega kraljiča.

Častnikarji, večinoma že tako izmed rodu, čegar napaka prevelika skromnost nikdar ni bila, poiščejo si, s kakoršno pretvezo koli pristopa k veljavnim osebam, našli so tudi tukaj pot do kraljice. Poročevalec angleškega časnika „Daily News“ poroča o svoji avdijenci pri srbski kraljici sledeče:

Kraljica stanuje v hiši blizo kraljeve palače, v hiši mestnega odbornika Bogičevića v malem visoko-pritličnem stanovanju s prosto hišno opravo.

V dvorni livreji oblečen sluga sprejme časnikarja v čakalnici, kjer je bil Simonovič, ki je kraljico spremljal v pregnanstvo. Nепretrgoma prihajajo možje in gospe vsih stanov vpisat se v knjigo za to pripravljeno, v kateri je 118 strani že napoljnenih s podpisi. Kmalu potem pripuščen sem bil k kraljici v sobo z najprostejo opravo; kazalo se je veselo smehljajoča in ni zgubila ričesar od svoje lepote; oblečena je bila v šotski obleki, na rokah nosila je dragoceni kinč, tovaršica bila ji je gospica Bogičevićeva, ki je tudi spremljala kraljico v pregnanstvu, — ta je ravno zamaknjena v odgovarjanje na celo kopo pisem. Na ta pisma kazaje pravi kraljica ginjena: Srečna sim nad vsakem teh znamenj udanosti. Prestopivše k razmeri s svojim sinom, katerega še ni videla, pravi da ponudb Milanovih nikakor ne more sprejeti, prišla je v domovino, ne z namenom, vtikati se v politiko, temveč kot državljanka, ravno tako ima naravno in božjo pravico videti svojega sina, to ji je več, kot vsi paragrafi postav in za to si noče pustiti

prisiliti dotičnega podpisa; globoko obžaluje, da ji do sedaj ni bilo mogoče videti svojega sina, toda sestanek je samo odložen, ker naravno pravo zadobilo bode zmago, med tem pa je srečna bivati v bližini sinovi, ker ima dosti prijateljev, kateri ji poročajo o njegovih napredkih. Na napade Milanove noče odgovarjati. Dalje izjavila je kraljica, da dopisovalca lista „Germania“ ni nikdar sprejela, to poročilo je izmišljeno, ker nikdar ni povoda dajala k razporu v kraljevi rodbini, tega tudi ne tirati pred javnost, in si zato naklada molčečnost. Konečno potrjuje kraljica, da hoče ostati v Belem Gradu in da se pogaja zarad nakupa neke hiše.

Naši dopisi.

Iz Ljubjane. — Deželni zbor Kranjski snide se jutri po novih volitvah prvič zopet s spremenjenim licom, vendar pa bistveno malo spremembo. — Ena sprememba v smislu prejšnjega deželnozborskega lica vršiti se ima danes, ker čujemo da poslanec trgovinske zbornice, gospod Fr. Ks. Souvan, odloži svoj mandat in da se ima na njegovo mesto izvoliti prejšnji poslanec ljubljanske okolice g. dr. vit. Bleiweis. Glede predmetov razprav čujemo, da namerava vlada predložiti načrt zakona v zavodih za odgojo in podučevanje za gluhoneme in slepe otroke, dalje načrt zakona v odškodo, za oskrbovanje poduka v veronauku na javnih ljudskih šolah. Od strani deželnega odbora imajo se predložiti razna navadnih proračunov in računskih sklepov: Načrt zakona v povzdigi govedoreje, poročilo o zgradbi novega mosta čez Savo pri Radečah poleg „Zidanega Mosta“, načrt zakona o zgradbi hudournikov v Vipavski dolini, dalje načrt zakona o odškodbi ljudskih učiteljev za slučaj službovanja v vojni, konečno se po sedaj znanem stanju vprašanje o osuševanju ljubljanskega močvirja sme pričakovati tudi načrt deželnega zakona o pokritji stroškov za odvajanje vodá skoz Ljubljano po Ljubljanci in po Gruberjevim kanalu. Vprašanje premeščanja deželne bolnice in ustanovitve višje dekliške šole v Ljubljani, dalje o zgradbi novega gledališča v Ljubljani, bodeta gotovo tudi predmet deželnozborskih razprav.

— Okrajna bolniška blagajnica Ljubljanska. Do 30. septembra oglašeni je 62 obolelih udov, izmed katerih so 4 ženske in umrli so 3. Bolniščini zdravniških nagrad, bolniških oskrbovalnih troškov, za zdravila, prevažanje in pogrebščine plačala je blagajnica 512 gld. 20 kr. To jo živ dokaz, da dela ta nov zavod jako blagodejno in je delavcu v korist ter v tolažilo za slučaj bolezni.

— Poroko svojo praznuje jutri v Lokvah na Primorskem gospod Anton Blagne, bivši oskrbnik pokojnega grofa Barbota, sedaj trgevec v Cerkljah z gospico Praprotnik-ovo v Lokvah.